J. van Baal

Om eigen wereld

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, (Speciaal nummer voor Prof. Dr. J.P.B. de Josselin de Jong) Ten geleide. (Met portret van J.P.B. de Josselin de Jong) 112 (1956), no: 2, Leiden, 193-203

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

OM EIGEN WERELD

Voor de ethnoloog vormt Nieuw-Guinea een ideaal studieveld. Hij vindt er nog waarlijk primitieve volkeren en hij heeft er gelegenheid de veranderingen gade te slaan, die zich in opvolgende stadia voltrekken onder de invloed van cultuurcontact met de Westerse beschaving. De bestudering van al die zaken is daarenboven niet alleen een zaak van wetenschappelijk belang, maar ook één van onmiddellijke waarde voor de zich snel uitbreidende bestuursbemoeyenis, die alleen door goede kennis van land en volk kan slagen in haar taak.

Intussen, de bestuurder heeft meer nodig dan de beschrijving, die de ethnograaf hem biedt. Dit geldt wel zeer in het bijzonder als hij belast is met het algemeen bestuur en voor de taak gesteld, algemene richtlijnen van bestuursbeleid te geven. Voor hem is specificatie van verschillen eer verwarrend dan verhelderend en de opsomming van hetgeen onder invloed van cultuurcontact verandert is niet in staat hem duidelijk te maken, welk beleid noodzakelijk is. Daarvoor is nodig inzicht in hetgeen schuil gaat achter de verwarrende veelheid der verschijnselen, met name kennis van de fundamentele trekken van het volkskarakter en inzicht in hetgeen de mensen in hun streven naar verandering onder invloed van Westers cultuurcontact drijft en het focus is van de moeilijkheden, die zij in dat contact ondervinden. Voor een antwoord op die vragen is een samenvattende studie nodig, die het gehele veld overziet en de veelheid der verschijnselen in hoofdtrekken samenvat. Het is geen gebrek aan waardering voor hetgeen tot nu toe op dit gebied is gepubliceerd, wanneer men constateert, dat een samenvattende studie, die aan deze eisen voldoet, tot heden ontbreekt. Wanneer schrijver dezes zich opmaakt om in het ondervolgende toch een antwoord te formuleren op de vraag, wat de mens in Nieuw-Guinea in zijn cultuurcontact met het Westen het diepste beweegt en wat het leidend motief is in zijn handelingen en streven als gevolg daarvan, dan geschiedt dat zonder de pretentie, dat dit antwoord de vrucht is van een uitgebreid methodisch onderzoek. Het is alleen een voorlopige conclusie op grond van waarneming en van de literatuur, die aan de hand van een methodisch onderzoek nog verificatie en aanvulling be-

hoeft. Zij is daarmee van soortgelijke aard als de schets van het volkskarakter, die hij, voortbouwend op *Held's* gedachten daaromtrent, gaf in het hoofdstuk Volken van *Klein's Nieuw-Guinea* (deel II, pp. 438—470). Zolang een meer definitief inzicht niet is bereikt, heeft het voorlopige zijn nut, hetzij voor de wetenschap als uitgangspunt van verder onderzoek, hetzij voor het praktisch handelen, dat nu eenmaal niet wachten kan, omdat in de bestuursvoering het uitstellen van een beslissing evenzeer een beslissing is als een besluit.

Voor het beantwoorden van de vraag, wat de mensen in hun cultuurcontact het diepste beweegt en het leidend motief is in hun daaruit voortvloeiende handelingen en strevingen, zijn twee dingen noodzakelijk, nl. inzicht in de situatie, waarin deze mensen door dat cultuurcontact zijn geraakt en een algemene kennis van hun reacties op die situatie. Men zal dus moeten beginnen met zich in de oorspronkelijke situatie te verdiepen en na moeten gaan, wat daarin wezenlijk is veranderd. Men kan nog iets verder gaan en stellen, dat die analyse alleen dan geslaagd zal kunnen heten, wanneer daaruit een duidelijke verklaring voortvloeit van dat meest algemene verschijnsel in zich onder Westerse invloed afspelende acculturatie-processen, nl. het gevoel van onbehagen en desoriëntatie, dat ook in Nieuw-Guinea hand in hand gaat met cultuurcontact.

De oorspronkelijke situatie van de Papoea is tegelijk het meest algemeen en het meest volledig geschetst door zijn wereld te karakteriseren als een kleine, een uiterst kleine wereld. Hoe klein die wel is, beseft men het sterkst, wanneer men de staat van dorpen met hun aantallen inwoners doorbladert, die achterin elke memorie van overgave is te vinden, die een scheidende onderafdelingschef voor zijn opvolger gereed maakt. In sommige streken telt het gemiddelde dorp niet meer dan 100 zielen; elders ligt het wat hoger en komt men zelfs wel op 200. Maar een dorp van 300 zielen geldt vrijwel overal voor een groot dorp. En wanneer men dan bedenkt, dat vele van die dorpen nog door samenvoeging van kleinere groepen zijn ontstaan, doordat van bestuurs- of zendingszijde op samenwonen werd aangedrongen, teneinde stichting van een school mogelijk te maken, dan beseft men eerst recht hoe klein die oorspronkelijke groepen wel waren.

Daar komt bij, dat ook de uitzondering het algemene beeld niet doorbreekt. Zo vindt men op Japen, aan de Waropenkust en op Biak hier en daar dorpen van meer dan 1000 zielen, evenals het geval is in het Asmat-gebied, waar de onveiligheid tot samenleven dwingt. Bezieet men

nu die grote dorpen ter Noordkust nader (van die in het Asmat-gebied is nog te weinig bekend) dan blijkt van een vaste interne organisatie nergens sprake te zijn. Die dorpen zijn losse conglomeraten van bijeenwonende clans, die alle volledig autonoom zijn en zoveel mogelijk eigen gang gaan, zoals ieder in dit land gaarne eigen gang gaat: in alle dorpen, of ze nu groot zijn of klein, is een steeds weerkerende neiging tot afsplitsing. Er is maar weinig voor nodig om een kleine groep van misschien 20 zielen in het bos te doen verdwijnen om bij een afgelegen sagotuin in eenzaamheid mokkend een eigen bestaan te voeren, onafhankelijk van de groepsgenoten van weleer.

In deze neiging tot afsplitsing en zich terugtrekken in uiterst kleine groepen openbaart zich een merkwaardig individualisme, dat men ook op andere terreinen terugvindt. De Papoea is in doorsnee wars van gezag. Zijn eigen maatschappij heeft alleen in de gebieden van aanraking met Melanesische of Indonesische invloeden het instituut van hoofden voortgebracht. In het echte Papoea-gebied ontbreken zij; ieder is bij voorkeur de gelijke van iedereen en men schuwt de discipline van het grotere sociale verband. Men houdt zich dan ook weinig aan vaste vormen. *Held* sprak in dit verband van de Papoea als cultuur-improvisator en wees op het feit, dat de Papoea-beschavingen in doorsnee weinig geïntegreerd zijn. Het is dan ook wel merkwaardig, dat in een wel geïntegreerde Papoea-cultuur als die der Marind-anim het motief der ongebondenheid zo sterk op de voorgrond treedt. In het algemeen echter valt een sterke mate van vormloosheid op, zo zeer, dat zij het de beschrijver soms moeilijk maakt in al die uitzonderingen nog regel te ontdekken. De dissertatie van *Pouwer* over het Mimika-gebied leverde daarvan onlangs weer een leerzaam voorbeeld en het schijnt, dat ditzelfde zich in nog sterker mate voordoet in het Mappi-gebied.

Opvallend is de vrijheid, die men zich veroorlooft ten aanzien van huwelijksregelingen. Men kan allerlei te horen krijgen over de aangewezen bloedverwanten om een huwelijk mee aan te gaan, maar de genealogieën loochenen de aldus gepretendeerde regels slag op slag. Het zou nog altijd de moeite lonen eens na te gaan, in hoeverre de door *Thurnwald* van de Banaro medegedeelde huwelijksregels en wat daarmee samenhangt werden nageleefd. Typerend is in dit verband ook de samenstelling van de locale groep. Men zou in deze meestal vaderzijdige gemeenschappen een patrilineale samenstelling verwachten. Die vindt men ook wel, maar men vindt wederom zoveel uitzonderingen en afwijkingen, dat de regel er soms onder schuil gaat. Een op mijn verzoek daarnaar in enige locale groepen aan de Wisselmeren ingesteld onder-

zoek leverde de meest verrassende resultaten op. Men vond er evengoed matri- als patrilineale verwanten verenigd. Het blijkt, dat individuele voorkeur het sociaal systeem (of beter: het sociaal ideaal) voortdurend doorkruist, dat zodoende nimmer tot vormvoltooiing geraakt en door de centrifugale tendenzen in de samenleving steeds met afbraak wordt bedreigd.

Aan dit individualisme is nog een andere kant, nl. die van de afstand, die het schept tot de naaste. Het is niet alleen dat men gaarne zoveel mogelijk op zichzelf staat, maar men wantrouwt de ander. In bepaalde streken neemt dit zelfs pathologische vormen aan. Daar kan niemand sterven, of men spreekt van boze toverij. Maar ook waar dit niet het geval is, blijft men toch altijd voorzichtig in zijn omgang met mensen van buiten. Dit alles leidt tot isolement, dat slechts doorbroken wordt, waar een sterk motief contact noodzakelijk maakt. Zulk een motief levert bijv. de schelpenhandel in het centrale bergland en aan de boven-Digoel, waar men nu en dan van heinde en ver samenkomt tot viering van de het best als jaarmarkten te karakteriseren varkensfeesten. Maar die contacten zijn van voorbijgaande aard en men trekt zich gaarne zo spoedig mogelijk weer in eigen kleine gemeenschap terug. Waar die contacten ontbreken is het isolement bijna volkomen. Men kan er zich dan ook niet over verbazen, dat in Nieuw-Guinea de materiële cultuur zo slecht tot ontwikkeling kwam en er anderzijds zich een verscheidenheid van talen ontwikkelde, die somwijlen verbijsterend is.

Waar de mens in zulk een isolement leeft en de maatschappij geen meer omvattende vormen van sociale organisatie kent van enige betekenis, daar krijgt de wereld voor hem een eigen aanzien. Het enige, wat in die wereld telt, is de eigen kleine groep en de paar nabij wonende groepen, met welke men relaties onderhoudt, relaties, waarin de distantie vaak duidelijker spreekt dan de hartelijkheid. Van de buitenwereld weet men weinig meer af dan hetgeen zich afspeelt in de onmiddellijke omgeving van wat men de landsgrenzen zou kunnen noemen. Het gehele leven is zodoende op de onmiddellijke omgeving betrokken en het beeld, dat men zich van het heelal vormt, wordt er niet gecompliceerd door berichten over een veel grotere en andere wereld. Men hoort daar eenvoudig niet van. Zo kan het gebeuren, dat men gelooft, dat de zon een goede 100 km oostwaarts door een gat uit de grond te voorschijn komt en evenveel westwaarts weer door een ander gat onder de grond verdwijnt.

Maar al is die wereld klein, ze is er daarom niet onbelangrijk door.

Zij is een levende wereld, vol van verrassingen en van onverkende mogelijkheden, die zich in geheimzinnigheid hullen. De wereld, die deze in stilte levende mens omringt, is een wereld, die te allen tijde meer is dan zij is, met welke hij door middel van het magische woord spreekt en die hij in dans en ritus beleeft als een wereld, die tegelijk maximaal vertrouwd is en vreesaanjagend, hem beurtelings lokkend en afschrikkend. Al wat er in die wereld gebeurt is iets, waar die mens mee te maken heeft en al wat die mens doet, is voor zijn wereld belangrijk. Zijn riten hebben betrekking op het kosmisch gebeuren als geheel en de demonen, die die wereld bevolken en die hij vreest, zijn tegelijk zijn voorouders, de makers van zon en maan, de scheppers van plant en dier. Die kleine wereld is een eenheid, waarin de mens een uiterst belangrijke rol te vervullen heeft.

Niet, dat hij daarover nadenkt. Men kan in het algemeen stellen, dat de Papoea het discursief denken mijdt. Hij is geen „primitive philosopher”; in zijn denken wordt het eigen wereldbeeld niet betrokken maar dient ten hoogste als uitgangspunt. Er is ook geen contact, dat tot een kritische instelling noodt. Die kleine wereld, in welke hij in nauw contact met al zijn voorgelacht leeft, is een zaak van ontwijfelbare zekerheid voor hem. Zij moge hem soms benauwen door haar hardheid, de dood moge hem ieder ogenblik nabij zijn, vijanden en ziekte mogen hem belagen, hoe slecht en hoe boos die wereld ook zij, zij is altijd belangrijk en hij is zelf ook belangrijk, de rechtstreekse afstamming van de voorouders, die haar schiepen. Wanneer hij een feest viert, regardeert dat de gehele kosmos. Dan laat hij tegenover de van verre komende gasten zien, wat hij kan en wat hij betekent. En die gasten hebben daar respect voor. Zij zijn geïmponeerd en als ze het niet zijn, zullen zij bij een volgende gelegenheid stellig laten zien, hoe het dan wel kan en moet. Die eigen wereld, hoe klein ook, is groot voor de mensen, die haar bevolken. Hoe groot zulk een wereld zijn kan, beseft men eerst recht bij het lezen van een epos als de *I La Galigo*, een epos van een volk van veel hoger cultuur en van veel meer begrip van de grootte der werkelijke wereld, nl. van de Buginezen. Het is de geschiedenis van de mythische held *Sawerigading*, die met zijn schip de aarde wel lijkt rond te reizen. De onbevungen lezer raakt in de waan, dat de held minstens China en India bezoekt. Maar als men er een kaart bij haalt, blijkt hij weinig verder te komen dan de Golf van Bone. Wanneer voor de Buginezen de eigen kleine wereld zo groot kon worden, behoeft men niet te vragen, wat de betekenis van die kleine wereld is voor de totaal geïsoleerde Papoea.

En nu wordt de mens uit die wereld plotseling geconfronteerd aan de grote werkelijke wereld. Zij komt met een overweldigende rijkdom en overredingskracht. Het eerste wat zij hem brengt zijn stalen bijlen en messen, die hem in staat stellen nu in een kwartier het werk te doen van een gehele dag in het verleden. Daarnaast komt nieuwe opschik in de vorm van kralen en spiegels, komen nieuwe genotmiddelen als sigaretten en betere tabak en dat alles in een overvloed als hij nimmer dromen kon. Hij maakt ook kennis met kleren en met nieuwe soorten van spijzen en dranken, met nieuwe transportmiddelen als schepen, door stoom of motor gedreven, of vliegtuigen. In de streek, waar hij woont, komt vrede, zodat men niet langer bevreesd behoeft te zijn voor vijandelijke overvallen. Hij maakt kennis met het instituut dorpsschool en van de onderwijzer hoort hij van verre landen en steden, hoort hij ook, dat zijn goden en demonen niet bestaan en dat een heel andere God, dan waarvan hij ooit heeft gehoord, alle dingen heeft gemaakt. Hij trekt ook zelf naar de stad om met dat andere leven kennis te maken. Daar leert hij de genoegens kennen van de bioscoop en vergaapt hij zich aan plaatwerk, dat hem inlicht over die wonderbare nieuwe wereld. Voor het eerst leert hij de vrijheid kennen der anonimiteit, van het leven buiten en zonder de druk der gemeenschap, die alle doen en laten controleert. Hij raakt vertrouwd met andere spijzen, betere spijzen dan die hij thuis te eten kreeg en hij maakt kennis met dokter en ziekenhuis. Van alle zijden ontplooit zich de mogelijkheid van een langer en beter leven, waarin ziekte, kommer en dood niet voortdurend op de loer liggen. Hij leert er ook iets kennen van de ontzagwekkende overmacht der nieuwe wereld; de Papoea's ter Noordkust hebben de oorlog meegemaakt. Zij waren getuige van ontzagwekkende bombardementen en van de landing van honderdduizenden Amerikanen, die met een adembenemende rijkdom aan materiaal het land binnenstroonden en wegen en vliegvelden aanlegden in de wildernis. De restanten van die rijkdom zijn nog overal te vinden en van ieder kan men de verhalen horen van die gulden tijd, toen er rond Hollandia wel 150 openlucht-bioscopen waren voor de Amerikaanse soldaat.

Het resultaat van dit alles is, dat de Papoea zijn eigen kleine wereld ontdekt als een schijnwereld, een wereld van geen belang. De werkelijke wereld, de wereld, waarop het in het leven aankomt, dat is die wonderbare wereld, die zo juist voor hem openging. Daar wil hij nu ook in. En dit is nu de tragiek van zijn situatie, dat hij niet weet hoe daarin binnen te komen. Die wereld lokt hem wel binnen te gaan, maar het gelukt hem niet. Hij weet niet, hoe hij er zich gedragen moet; zijn

handen staan verkeerd en ook wanneer hij desondanks toch als werker wordt ingeschakeld en meedoet in die wereld, is het een meedoen, dat hem niet bevredigen kan. Vaak begrijpt hij niet recht wat hij doet en in ieder geval is zijn prestatie in die wereld niet belangrijk, zoals eertijds zijn prestatie in eigen wereld was. Op alle wijzen bemerkt hij, dat hij in die nieuwe wereld niet thuis is. Het grieft hem, wanneer men hem een domme Papoea noemt, want hij voelt in alles, dat het waar is. Zijn meedoen in die wereld is een meedoen voor spek en bonen. Een uitzondering daarop vormen alleen de enkele bevoorrechten, die het gelukt is een vak te leren en een machine te bedienen. Geen gróter triomf dan tractordriver te zijn óf chauffeur. Het bedienen van een machine is voor de Papoea het symbool van het meedoen aan de nieuwe tijd. Ontdekkend is in dit opzicht het antwoord van de arbeidscontractant te Sorong, die desgevraagd verklaarde na afloop van zijn contract wel weer een nieuw contract te willen sluiten, indien hij belangrijk werk te doen kreeg, waarmee hij bedoelde werk aan een machine of op een tractor of dergelijke. Kreeg hij dat niet, dan bleef hij even lief in zijn dorp.

Het laatste wil intussen niet zeggen, dat het leven in het dorp hem bevrediging zal schenken. In wezen heeft het dorp zijn belang verloren. Men leeft er in een wereld, dat niet de werkelijke wereld is. Ook wanneer de mensen zich dat niet scherp bewust zijn en er niet in slagen die gevoelens onder woorden te brengen, hebben zij toch wel weet van die situatie. Het leven in het dorp heeft het accent der echtheid, van het werkelijk belangrijke verloren. Vandaar dan ook, dat al onze brave pogingen om het oude nieuw leven in te blazen, om dans en feest van het volk te conseren, vaak zo grondig stranden. Men heeft voor dat oude en voor die feesten nog wel belangstelling, maar het oude levensgevoel, dat men in en met die feesten iets belangrijks en op zijn allerminst iets belangwekkends doet, wil er niet meer in terugkeren. Men kan er zich nog wel mee vermaken, maar niet meer gelijk vroeger in volledige overgave mee identificeren. Zo min als men zich met die nieuwe, werkelijke wereld kan identificeren. De Papoea heeft zijn wereld verloren, zonder dat hij in een nieuwe wereld is opgenomen. Daar ligt de grond van het gevoel van onbehagen, dat ook zijn leven kenmerkt; wanneer het waar is, dat alle zijn „in der Welt sein” is (en er is geen reden daaraan te twijfelen), dan is het een verschrikkelijk ding te leven in een wereld, die van geen belang is en het merk der echtheid niet draagt.

Het scherpst voelt men die situatie in het dorp, waar de dingen zo

liggen, dat het er ook niet gaandeweg beter op wordt. Het eerste, wat de man opmerkt, die uit de stad terugkomt, is, dat alles bij het oude is gebleven. Men gaat er gewoon voort met al die dingen te doen, die men vroeger ook deed en die in die nieuwe wereld, waar men vandaan komt, zo helemal niet meer passen. Een van de kwalijkste dingen is daarbij misschien wel, dat ook de vrouwen niet zijn veranderd. Zij bleven thuis en zwoegen nog als vroeger. Alles ontbreekt hun van de vrouwen, aan welke men zich in de stad op plaat en film heeft vergaapt. Dat draagt er niet toe bij in de dorpsfeer te komen tot wat wij gelijkmoedig aanpassing aan gewijzigde omstandigheden noemen. Wat hier nodig zou zijn, is een herverdeling van de taak tussen mannen en vrouwen. Door het kwijnen der feesten, het wegvallen van de oorlogstaak en de invoer van ijzerwaren, waardoor alle zware werk, dat speciaal door de mannen werd verricht, in een minimum van tijd kan worden verzet, is de functie der mannengemeenschap in het dorp uitgehold, terwijl daartegenover geen taakvermindering voor de vrouwen staat. Het ontbreken van achting voor de immers achterlijk gebleven vrouwen staat een herverdeling van de arbeid tussen de sexen nog meer in de weg dan het feit, dat men de bestaande verdeling ziet als een natuurlijke zaak, die niet kan worden veranderd zonder de natuur zelve geweld aan te doen. Van zulk een herverdeling van de arbeid komt niets terecht zolang de vrouwen niet door onderwijs en opvoeding zelf anders geworden zijn.

Het is geen wonder, dat onder zulke omstandigheden de spanningen in het dorp soms blijken van toename vertonen. Er zijn streken, waar het geloof in boze tovenarij aan betekenis wint. Men zou verwacht hebben, dat dit geloof door onderwijs en zending is ondermijnd. Het tegendeel is echter het geval. Het geloof in een wereld van wonderen en geheimzinnigheden blijft hardnekkig voortbestaan. Heel opvallend is dat in de cargocults, die dan hier, dan ginds in dit land opduiken en altijd weer geloof vinden. Ook hier het teruggrijpen op de oude wereld der magie, maar nu om een betere en voor de Papoea aanvaardbare wereld af te dwingen, een wereld, die hem de rijkdommen geeft, die de aanraking met het nieuwe voor hem heeft uitgestald en die toch tegelijkertijd eigen wereld blijft. Men kan deze reactie gevoeglijk betitelen als een kortsluitingsreactie. Zij ontstaat veelal eerst, wanneer het contact al in een bepaalde mate is gevorderd, al zijn er daarnaast ook vormen bekend, die blijkbaar geheel in de oude autochthone sfeer thuis behoren. Het meest opvallend in al deze dingen is enerzijds het verlangen naar rijkdom en een beter leven zonder moeite, anderzijds de

handhaving en zelfs nieuwe vormgeving van de voorstelling der wereld als een geheimzinnige wereld, waarin het geheimzinnige, magische woord en de geheimzinnige handeling de uitkomst moeten brengen, die men op andere wijze niet verkrijgen kan. Zowel het één als het ander laat zich verstaan vanuit de overweldigende indruk, die het nieuwe heeft gemaakt. Ook achter dit nieuwe ligt voor de Papoea, gelijk achter het oude, een meer, dat hij niet baas kan, dat valt in de sfeer van het magisch-religieuze.

Wanneer men voor deze nood van de Papoea een oplossing zoekt, doet men goed te bedenken, dat het daarbij dus nergens om een misverstand of een fictie gaat, maar om een harde werkelijkheid. Het is maar al te waar, dat de Papoea staat buiten de wereld, die voor hem openging en zijn eigen wereld haar betekenis ontnam. Waar is ook, dat hij aan die nieuwe wereld deel wil hebben. Dat is het positieve element in de situatie. Maar men schiet te kort in begrip, wanneer men zou menen, dat het voldoende is om nu door onderwijs en opvoeding die wereld open te stellen en de Papoea de gelegenheid te bieden door opname in het arbeidsproces in haar mee te doen. Er is nog iets meer nodig. Hij moet niet alleen meedoen in die nieuwe, werkelijke wereld, maar die moet ook zijn eigen wereld worden, waarin hij thuis is. Zolang er een dualisme tussen eigen wereld en die grote wereld bestaat, tussen hetgeen zijn eigen gemeenschap doet en dat, wat men doet in hetgeen men de Westerse, de nieuwe sfeer in het land noemen kan, zo lang is die nieuwe wereld zijn thuis niet geworden en kan hij er evenmin in opgaan als in zijn oude wereld. De zgn. dualistische economie der koloniale gebieden moge een werkelijkheid zijn, zij is alleen als fase aanvaardbaar en niet als doel.

Dit houdt twee dingen in. In de eerste plaats, dat de bevolking economisch dient te worden ingeschakeld. De enige manier om in de grote wereld te worden opgenomen, is een plaats in te nemen in haar economisch bestel, dat de basis vormt van het verkeer in en met die wereld en de eigen wereld uit haar isolement verlost. Opbouw der economie is tevens de noodzakelijke voorwaarde voor alle sociale opbouw. Men kan niet tot werkelijke vooruitgang komen als de economische ondergrond ontbreekt. Tracht men dat, dan schiept men een staat van afhankelijkheid, die voorbestemd is op een fiasco uit te lopen. Het meedoen van de Papoea aan en met de door hem ontdekte grote wereld kan hem alleen voldoening geven, indien het werkelijk meedoen is en op een reële basis berust. Hij wil — en terecht — werkelijk meedoen.

En in de tweede plaats zal men niet op mogen zien tegen belangrijke veranderingen van de maatschappelijke structuur. De oude wijsheid van het voortbouwen op het oude is in dit land machteloos. De dorpen zijn te klein, de oorspronkelijke structuur te los, de eigen landbouwtechnieken voor marktproductie ongeschikt, het eigen wereldbeeld met de werkelijkheid onverenigbaar.

Alles hangt verder af van de wijze, waarop men zulk een programma tracht te realiseren. Men zal er zich voor alles voor moeten hoeden, in het wilde weg te gaan hervormen. Men voert dan de bevolking van échec tot échec en geeft alleen maar voedsel aan de waanidee, dat de zaligheid ligt in het veranderen. Het is een gedachte, die in zulk een situatie maar al te gemakkelijk grond vindt; de geest van permanente revolutie vindt in algehele culturele desoriëntatie een goede voedingsbodem en leidt tot het tegendeel van hetgeen men voor de opbouw ener nieuwe gemeenschap boven alles behoeft, nl. eerbied voor de regel, die bij die nieuwe gemeenschap behoort. De nieuwe samenleving heeft nog veel meer behoefte aan vrijwillige onderwerping aan haar regels en orde dan de oude, die als gevestigde maatschappij wel een stootje velen kon. Voor de opvoeding van het nieuwe Nieuw-Guinea ligt hier één der allerbelangrijkste taken, te belangrijker, omdat de Papoea van huis uit geen neiging tot discipline meebrengt.

Dat betekent, dat radicalisme slechts nuttig is, waar het door voorzichtigheid gedekt wordt. En die voorzichtigheid vraagt voor alles zeer belangrijke taak, te belangrijker, omdat zij kan voeren tot het economisch veld zo breed mogelijk wordt gezien. Want het zou van kortzichtigheid getuigen als men op grond van het voorgaande uitsluitend in ontwikkeling van het platteland door stichting van agrarische kleinbedrijven het heil der bevolking zoeken zou. Daar ligt stellig een zeer belangrijke taak, te belangrijker, omdat zij kan voeren tot het ontstaan van een kleine middenstand, de stand, waaruit altijd weer de ondernemers zijn voortgekomen. Maar als daarnaast geen industriële ontwikkeling staat en men de mogelijkheden verwaarloost, die alleen in het groot- of middelbedrijf gerealiseerd kunnen worden, belet men een harmonische economische groei, die voor de uiteindelijke ontwikkeling van het land zo hoogst noodzakelijk is.

Het is hier echter de plaats niet, daarop in te gaan. Het ging er slechts om een inzicht te winnen in hetgeen het meest wezenlijke probleem is van het in onze tegenwoordige wereld zo belangrijke verschijnsel van acculturatie. Een aantal jaren geleden wees ik op de bijzondere betekenis van de algemene levenshouding van de Westerling

tegenover die van de mens in een min of meer geïsoleerde gemeenschap.¹⁾ Het is verre van mij, dat ik dit verschil niet meer belangrijk zou vinden. Men kan ook veilig stellen, dat de ontmoeting tussen beide levenshoudingen die van de mens uit de geïsoleerde gemeenschap grondig beïnvloedt. Maar die ontmoeting is niet het enige; dat blijkt al uit het feit, dat ook bij veranderde levenshouding toch allerlei voorstellingen uit het verleden hun kracht blijven behouden en een belangrijk woord meespreken. Het is ook niet het belangrijkste. Dat blijft de verandering, die de ontmoeting tussen de grote en de kleine wereld schept in de totale situatie van de mens uit de kleine wereld, die die eigen kleine wereld ontlusterd ziet en thans de handen uitstrekt om voor zich een eigen wereld terug te winnen, een wereld, waarin hij thuis is en een plaats heeft, een wereld, die van de grote, werkelijke wereld deel uitmaakt. Men zal hier misschien tegen opmerken, dat de mens nooit geheel thuis is en ook nooit geheel thuis moet zijn in zijn wereld. Dat is ook zo. Als menselijk subject gaat hij die wereld te boven en staat hij in zekere zin tegenover haar. Maar als hij niet tevens deel is van zijn wereld en tot haar behoort, heeft hij één der meest wezenlijke zaken van zijn existentie gemist. Daarom zal ook de Papoea blijven dringen, totdat hij zulk een werkelijk deel-zijn in wat hij als de echte wereld heeft leren kennen, heeft bereikt. Voor de praktijk heeft dit ver-gaande consequenties, ook al is men ervan overtuigd, dat die consequenties zich niet alle tegelijk aandienen en men daar niet op behoeft vooruit te lopen, in vele gevallen zelfs niet kan of mag vooruitlopen. Het is echter niet aan de ethnologie maar aan de praktische staatkunde om het antwoord te geven op de vragen, die hier rijzen.

J. VAN BAAL.

¹⁾ De Westerse beschaving als constante factor in het hedendaagse acculturatieproces, Indonesië, 2e jrg., blz. 102-139.